

Διατίθεται στον ιστότοπο: www.diplous-autodioikisi.gr

Ιωάννης Φύτρος και Φωτεινή Βήττου (2025): Ανοικτή Διακυβέρνηση: Η Συμβολή, οι Προκλήσεις και οι Προοπτικές του Open Government Partnership

ηλεκτρονικό περιοδικό «πρΟΤΑση», 10 (58), σελ. 282- 298

Copyright του Συγγραφέα

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International License.

ISSN: 2459- 4172

Ανοικτή Διακυβέρνηση: Η Συμβολή, οι Προκλήσεις και οι Προοπτικές του Open Government Partnership

Ιωάννης Φύτρος

BA (Δημόσια Διοίκηση, ΕΑΠ), Στέλεχος Δήμου Αθηναίων

Φωτεινή Βήττου

Υποψ. Διδάκτωρ Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης, Παντείου Πανεπιστημίου,
Στέλεχος Ανεξάρτητης Αρχής Επιθεώρησης Εργασίας

Περίληψη

Η διεθνής πρωτοβουλία Open Government Partnership (OGP), που ιδρύθηκε το 2011, έχει εξελιχθεί σε κομβικό θεσμό προώθησης της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της συμμετοχής των πολιτών στη διακυβέρνηση. Με περισσότερα από 75 κράτη-μέλη και χιλιάδες δεσμεύσεις μεταρρύθμισης, το OGP έχει λειτουργήσει ως παγκόσμιο εργαστήριο δημοκρατικής καινοτομίας, ενισχύοντας την ανάπτυξη ανοικτών δεδομένων, τη διαφάνεια των δημόσιων οικονομικών και την καταπολέμηση της διαφθοράς. Μέσα από μηχανισμούς λογοδοσίας και τη θεσμοθέτηση πολυμερών

φόρουμ διαβούλευσης, προωθείται η συνεργασία κυβερνήσεων και κοινωνίας των πολιτών, με έμφαση σε πρακτικές που φέρνουν απτά αποτελέσματα στην ανοικτή διακυβέρνηση.

Η ανάλυση αναδεικνύει παραδείγματα όπου το OGP λειτούργησε ως καταλύτης αλλαγών – από την ενίσχυση του δημοκρατικού διαλόγου στη Νιγηρία, έως τη διασφάλιση διαφάνειας στη διαχείριση των πόρων της πανδημίας στην Κολομβία. Σημαντικό πεδίο δράσης αποτελεί επίσης το OGP Local, που φέρνει τις αρχές της ανοικτής διακυβέρνησης στην τοπική αυτοδιοίκηση, με χαρακτηριστικές εφαρμογές σε έργα υποδομών στη Γκάνα και τη Νιγηρία, αλλά και με τη συμμετοχή του Δήμου Αθηναίων από το 2024.

Παρά τα επιτεύγματα, η ανάλυση επιχειρεί να αναδείξει και τις ανάλογες προκλήσεις: άνιση υλοποίηση δεσμεύσεων, διαφοροποίηση μεταξύ χωρών ως προς τους πόρους και τη διοικητική ικανότητα, καθώς και κίνδυνος «επιφανειακής» συμμετοχής (εξαγγέλοντας δράσεις «βιτρίνας») χωρίς διάθεση ουσιαστικών μεταρρυθμίσεων. Επιπλέον, η προστασία του δημοκρατικού χώρου και η διεύρυνση της κοινωνικής συμμετοχής εξακολουθούν να αποτελούν αδύναμα σημεία κατά την εφαρμογή πολιτικών ανοικτής διακυβέρνησης.

Συνολικά, το OGP έχει συμβάλει ουσιαστικά στη διάδοση των αξιών της ανοικτής διακυβέρνησης, θέτοντας τη διαφάνεια και τη συμμετοχή ψηλά στην παγκόσμια ατζέντα. Η μελλοντική του επιτυχία θα εξαρτηθεί από την ενίσχυση της φιλοδοξίας των δεσμεύσεων, την ουσιαστική συμπερίληψη διαφορετικών κοινωνικών ομάδων και τη στήριξη χωρών με περιορισμένους πόρους, ώστε να ενδυναμωθεί περαιτέρω ο ρόλος του ως θεσμού αναζωογόνησης της δημοκρατίας.

Abstract

The Open Government Partnership (OGP), established in 2011, has evolved into a key institution for promoting transparency, accountability, and citizen participation in governance. With more than 75 member states and thousands of reform commitments, OGP has functioned as a global laboratory of democratic innovation, fostering open data

initiatives, fiscal transparency, and anti-corruption measures. Through accountability mechanisms and the institutionalization of multi-stakeholder forums, it promotes cooperation between governments and civil society, with an emphasis on practices that deliver tangible results in open governance.

The analysis highlights examples where OGP acted as a catalyst for change—from strengthening democratic dialogue in Nigeria to ensuring transparency in the management of pandemic-related resources in Colombia. An important aspect of OGP is also OGP Local, which brings the principles of open governance to local government, with notable applications in infrastructure projects in Ghana and Nigeria, as well as with the participation of the City of Athens since 2024.

Despite these achievements, the analysis also points to relevant challenges: uneven implementation of commitments, disparities among countries in terms of resources and administrative capacity, and the risk of “superficial” participation (announcing “window dressing” actions) without genuine reform intent. Furthermore, safeguarding civic space and expanding social inclusion remain weak points in the implementation of open government policies.

Overall, OGP has made a significant contribution to spreading the values of open governance, placing transparency and participation high on the global agenda. Its future success will depend on raising the ambition of commitments, ensuring meaningful inclusion of diverse social groups, and supporting countries with limited resources, thereby strengthening its role as an institution for the revitalization of democracy.

Εισαγωγή

Η Open Government Partnership (OGP – «Σύμπραξη για την Ανοικτή Διακυβέρνηση») ιδρύθηκε το 2011 ως διεθνής πολυμερής πρωτοβουλία που προωθεί τη διαφάνεια, τη συμμετοχικότητα και τη λογοδοσία στη διακυβέρνηση. Ξεκίνησε στο περιθώριο συνεδρίασης της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ από οκτώ ιδρυτικές κυβερνήσεις (Βραζιλία, Ινδονησία, Μεξικό, Νορβηγία, Φιλιππίνες, Νότια Αφρική, Ηνωμένο Βασίλειο και Ηνωμένες Πολιτείες). Οι αρχηγοί αυτών των κυβερνήσεων δεσμεύθηκαν σε μια

Διακήρυξη Ανοιχτής Διακυβέρνησης και στην εκπόνηση εθνικών Σχεδίων Δράσης με συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις, που καταρτίζονται από κοινού με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και αξιολογούνται από ανεξάρτητους φορείς ως προς την πρόοδό τους (OGP, 2021).

Έκτοτε, η OGP γνώρισε ταχεία διεύρυνση: σήμερα συμμετέχουν περίπου 75 χώρες οι οποίες έχουν προβεί σε περισσότερες από 4.500 δεσμεύσεις μεταρρύθμισης οι οποίες περιλαμβάνονται σε πάνω από 300 σχέδια δράσης παγκοσμίως (OGP, 2022b). Η Ελλάδα υπήρξε από τις πρώτες χώρες-μέλη της OGP (2011) και έως το 2024 έχει εκπονήσει πέντε εθνικά σχέδια δράσης, επιχειρώντας μεταρρυθμίσεις όπως η διαφάνεια στη διαδικασία λόμπινγκ, η προστασία μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος και τα ανοικτά δεδομένα στη δημόσια διοίκηση (OGP, 2022c).

Η Δράση και η Εξέλιξη του OGP

Η -σχεδόν δεκαπενταετής- δράση της OGP έχει συμβάλει σημαντικά στη θεσμοθέτηση πρακτικών ανοιχτής διακυβέρνησης σε διεθνές επίπεδο. Χιλιάδες δράσεις – από νομοθετικές μεταρρυθμίσεις έως εργαλεία ψηφιακής διακυβέρνησης – έχουν δρομολογηθεί μέσω των εθνικών δεσμεύσεων των κρατών-μελών (OGP, 2021). Επιπρόσθετα, η OGP έχει δημιουργήσει ένα παγκόσμιο δίκτυο μεταρρυθμιστών, όπου κυβερνητικοί αξιωματούχοι, στελέχη της δημόσιας διοίκησης και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ανταλλάσσουν τεχνογνωσία και βέλτιστες πρακτικές για θέματα διαφάνειας, συμμετοχής και λογοδοσίας. Αυτή η δικτύωση έχει λειτουργήσει ως ένα «εργαστήριο πειραματισμού», διευκολύνοντας τον σχεδιασμό και την υλοποίηση καινοτόμων πρωτοβουλιών ανοιχτής διακυβέρνησης σε πολλά διαφορετικά πλαίσια (OGP, 2021). Ακολούθως, η OGP έχει θεσπίσει μηχανισμούς λογοδοσίας όπως ο Ανεξάρτητος Μηχανισμός Αναφοράς (Independent Reporting Mechanism – IRM), που παρακολουθούν και αξιολογούν δημοσίως την πρόοδο κάθε χώρας ως προς την υλοποίηση των δεσμεύσεών της. Αυτή η διαδικασία αξιολόγησης δημιουργεί πίεση για αποτελεσματικότερη εφαρμογή των δεσμεύσεών τους, καθώς οι κυβερνήσεις επιδιώκουν θετικές αξιολογήσεις, κατά τη διενέργεια του δημόσιου ελέγχου (Falla, 2022).

Συμπερασματικά, η ίδια η συνεργατική διαδικασία που εισάγει η OGP θεωρείται πρωτοποριακή: η από κοινού διαμόρφωση πολιτικών από το κράτος και την κοινωνία των πολιτών έχει θεσμοθετηθεί σε πολλά κράτη μέσω των πολυμερών φόρουμ διαβούλευσης που απαιτεί η OGP. Πράγματι, μελέτη δεδομένων της OGP έδειξε ότι η ενεργής συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών σε όλα τα στάδια (σχεδιασμού και υλοποίησης) συνδέεται στατιστικά με πιο φιλόδοξες δεσμεύσεις, καλύτερη εφαρμογή τους και περισσότερα έγκαιρα αποτελέσματα στις μεταρρυθμίσεις (Falla, 2022). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται πρόοδος σε αυτό το θέμα: όλο και περισσότερες χώρες εγκαθιδρύουν πολυμερή φόρουμ διαβούλευσης για ουσιαστικό διάλογο κράτους-πολίτη στο πλαίσιο του OGP.

Διαφάνεια, Λογοδοσία και Συμμετοχικότητα

Πέρα από τις διαδικασίες, η OGP έχει ενθαρρύνει τα κράτη- μέλη να αναλάβουν αντίστοιχες δεσμεύσεις σε κρίσιμους τομείς πολιτικής. Στο πεδίο της διαφάνειας του προϋπολογισμού και των δημόσιων οικονομικών, αρκετές χώρες αξιοποίησαν την OGP για να δημοσιοποιήσουν περισσότερα δημοσιονομικά στοιχεία και να βελτιώσουν τη συμμετοχικότητα των πολιτών στην κατάρτιση του κρατικού προϋπολογισμού. Σύμφωνα με ανάλυση της OGP, οι χώρες που έλαβαν επανειλημμένα φιλόδοξα μέτρα για ανοικτούς προϋπολογισμούς και διαφάνεια του ιδιοκτησιακού καθεστώτος επιχειρήσεων κατέγραψαν μεγαλύτερη βελτίωση σε αυτούς τους τομείς (βάσει ανεξάρτητων δεικτών) συγκριτικά με άλλες χώρες (Falla, 2022).

Ειδικά οι δεσμεύσεις των χωρών, αναφορικά με θέματα καταπολέμησης της διαφθοράς συχνά μεταφράζονται σε απτές αλλαγές στον τρόπο διακυβέρνησης. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση τέτοιων δεσμεύσεων, ιδίως σε ζητήματα όπως η διαφάνεια του ιδιοκτησιακού καθεστώτος (beneficial ownership) και οι ανοικτοί διαγωνισμοί δημοσίων συμβάσεων (open contracting). Αυτές οι μεταρρυθμίσεις θεωρούνται «υψηλής απόδοσης», καθώς ενισχύουν τη λογοδοσία και μπορούν να μειώσουν αποτελεσματικά τα περιθώρια διαφθοράς στην πράξη. Μια ενδεικτική περίπτωση επιτυχίας είναι η υιοθέτηση μητρώων πραγματικών

δικαιούχων εταιρειών από πολλές κυβερνήσεις μέσω της OGP: η πρακτική αυτή (που εντάχθηκε ως δέσμευση σε διάφορα σχέδια δράσης) έχει αρχίσει να αποφέρει αποτελέσματα, διευκολύνοντας τον εντοπισμό περιπτώσεων φοροδιαφυγής και ενισχύοντας τη διαφάνεια στον επιχειρηματικό τομέα (Falla, 2022).

Πέραν των δεικτών, σημαντική συμβολή της OGP είναι και η αντίσταση στη δημοκρατική οπισθοδρόμηση: παρότι παγκοσμίως καταγράφεται επιδείνωση στους δείκτες διαφάνειας και συμμετοχής, οι χώρες της OGP εμφανίζουν μικρότερες τάσεις οπισθοχώρησης σε σχέση με άλλες μη συμμετέχουσες χώρες (OGP, 2021). Με άλλα λόγια, η λειτουργία της OGP παρέχει ένα πλαίσιο που μπορεί να επιβραδύνει ή να αναχαιτίσει, έως έναν βαθμό, τις αρνητικές τάσεις περιορισμού του δημόσιου χώρου, εφόσον βέβαια υπάρχει και η ανάλογη πολιτική βούληση.

Σε αρκετές περιπτώσεις, η OGP έχει λειτουργήσει ως καταλύτης σημαντικών μεταρρυθμίσεων. Για παράδειγμα, στη Νιγηρία η ύπαρξη της OGP παρείχε μια κρίσιμη πλατφόρμα διαλόγου μεταξύ κράτους και κοινωνίας των πολιτών εν μέσω πολιτειακής κρίσης. Κατά το κίνημα #EndSARS το 2020–21 (διαμαρτυρίες κατά της αστυνομικής βίας), οι Νιγηριανοί μεταρρυθμιστές αξιοποίησαν μια ήδη υπάρχουσα δέσμευση του εθνικού σχεδίου δράσης για την προστασία του δημόσιου χώρου προκειμένου να διευρύνουν τη συζήτηση για ολιστικές μεταρρυθμίσεις στην αστυνομία (OGP, 2022a). Η OGP προσέφερε υψηλή ορατότητα και θεσμικό πλαίσιο ώστε κυβέρνηση και ακτιβιστές να καθίσουν στο ίδιο τραπέζι, να συντονίσουν τις ενέργειές τους και να ξεκινήσουν διάλογο ανά γεωγραφική περιφέρεια για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μεταξύ πολιτών και αστυνομίας. Ως αποτέλεσμα, το 2021 στη Νιγηρία δρομολογήθηκε μια σειρά από θεματικές συναντήσεις σε εθνικό επίπεδο μεταξύ των αστυνομικών αρχών και της κοινωνίας των πολιτών, με στόχο τον σχεδιασμό μεταρρυθμίσεων και την αναδόμηση της σχέσης κράτους-πολίτη στον τομέα της δικαιοσύνης (OGP, 2022a). Αυτή η περίπτωση καταδεικνύει πώς η OGP μπορεί να θωρακίσει τον δημοκρατικό διάλογο ακόμη και υπό δύσκολες συνθήκες, λειτουργώντας ως ανάχωμα στον περιορισμό του δημόσιου χώρου.

Μια ακόμη χαρακτηριστική περίπτωση είναι η Κολομβία κατά την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19. Το 2020, η κυβέρνηση της Κολομβίας, σε συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών μέσω της OGP, συμπεριέλαβε στο σχέδιο δράσης της δεσμεύσεις για διαφάνεια, λογοδοσία και συμμετοχή ειδικά εστιασμένες στην ανάκαμψη από την πανδημία. Αυτές οι πρωτοβουλίες έθεσαν στο επίκεντρο την ανοιχτή διακυβέρνηση ως απάντηση στην κρίση. Συγκεκριμένα, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ανέπτυξαν εργαλεία παρακολούθησης των κρατικών δαπανών έκτακτης ανάγκης (π.χ. πλατφόρμες «Πολιτών-Ελεγκτών» για έλεγχο συμβάσεων) και ανέδειξαν ύποπτες περιπτώσεις ή καθυστερήσεις μέσω ερευνητικής δημοσιογραφίας (OGP, 2022a). Η ανταπόκριση της κυβέρνησης ήταν άμεση: το καλοκαίρι του 2021 αναγνώρισε τα προβλήματα (π.χ. ελλείψεις προσωπικού που προκάλεσαν τις αστοχίες) και εξέδωσε νέες οδηγίες και πόρους για τη διόρθωσή τους, δίνοντας κίνητρο στην τοπική κοινωνία να συνεχίσει τον έλεγχο (OGP, 2022a). Το παράδειγμα της Κολομβίας αναδεικνύει ότι η ανοιχτή διακυβέρνηση, υπό το πλαίσιο της OGP, μπορεί να καταστήσει τις κυβερνήσεις πιο ανθεκτικές σε κρίσεις, εξασφαλίζοντας διαφάνεια και εμπιστοσύνη κατά την αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων.

Γενικότερα, οι πολιτικές ανοικτής διακυβέρνησης αναδύονται ως μια δυναμική και καινοτόμος προσέγγιση για την αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων της δημοκρατίας στην ψηφιακή εποχή. Σε πολύ πρόσφατη έρευνα της Seulki Lee-Geiller και του Mohsan Ali (2025), επισημαίνεται ότι αυτές οι πολιτικές προάγουν τη δημόσια καινοτομία και τη συμμετοχή των πολιτών, ξεπερνώντας τα όρια της παραδοσιακής φιλελεύθερης δημοκρατίας (Lee-Geiller & Ali, 2025). Μέσα από την ανάλυση σχεδίων δράσεων 75 χωρών-μελών της OGP με τη χρήση τεχνικών μηχανικής μάθησης, ανέδειξαν πως οι κυριότερες τάσεις δεσμεύσεων στα σχέδια δράσης των χωρών που συμμετέχουν στην OGP επικεντρώνονται στη διαφάνεια, την ανοιχτή διακυβέρνηση, την αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας και τη βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών. Οι κυβερνήσεις υιοθετούν νομοθετικά και τεχνολογικά μέσα για την ενίσχυση της πρόσβασης των πολιτών σε δημόσια δεδομένα και την προώθηση της συμμετοχικής

διακυβέρνησης. Παράλληλα, δίνουν έμφαση στην επιμόρφωση πολιτών και δημοσίων υπαλλήλων πάνω σε ψηφιακά εργαλεία, αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των υπηρεσιών τους και επενδύουν σε διαλειτουργικές πλατφόρμες. Η βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων υπηρεσιών αποτελεί επίσης προτεραιότητα, με στόχο την ταχύτερη και πιο διαφανή εξυπηρέτηση των πολιτών, ενώ ενισχύεται η θεσμική κατοχύρωση της ανοικτής διακυβέρνησης μέσω νομοθετικών ρυθμίσεων και διεθνών συνεργασιών (Lee-Geiller & Ali, 2025).

Προκλήσεις στην Υλοποίηση των Δεσμεύσεων

Παρά τα σημαντικά επιτεύγματα, η εφαρμογή πολιτικών ανοικτής διακυβέρνησης μέσω της OGP συνοδεύεται και από αξιοσημείωτες προκλήσεις. Μια βασική διαπίστωση είναι ότι δεν έχουν όλες οι δεσμεύσεις τον ίδιο βαθμό φιλοδοξίας (δηλ. πόσο καινοτόμα και προωθημένη είναι μια μεταρρύθμιση σε σχέση με την πρότερη κατάσταση) και αντίκτυπου. Αν και ο αριθμός των θεματικών πεδίων που καλύπτει κάθε σχέδιο δράσης έχει διευρυνθεί, ο συνολικός βαθμός φιλοδοξίας των δεσμεύσεων δεν παρουσιάζει σαφή βελτίωση με την πάροδο του χρόνου (Falla, 2022). Αυτό είναι ανησυχητικό, διότι ο βαθμός φιλοδοξίας έχει βρεθεί ότι αποτελεί τον ισχυρότερο παράγοντα πρόβλεψης για το αν μια δέσμευση θα αποφέρει χειροπιαστά αποτελέσματα (Falla, 2022). Η επιφυλακτικότητα, λοιπόν, στην τολμή των προτεινόμενων δεσμεύσεων ενδέχεται να περιορίζει τον πραγματικό αντίκτυπο της OGP. Εξάλλου, δεν υλοποιούνται πλήρως όλες οι δεσμεύσεις. Σύμφωνα με στοιχεία του IRM (Independent Reporting Mechanism), του ανεξάρτητου μηχανισμού αξιολόγησης που παρακολουθεί και αξιολογεί την πρόοδο των χωρών-μελών στην εφαρμογή των δεσμεύσεων ανοικτής διακυβέρνησης, περίπου το ήμισυ των δεσμεύσεων αποφέρει απτά αποτελέσματα μέσα στο προβλεπόμενο διάστημα: σε αξιολόγηση 265 πρόσφατων δεσμεύσεων, μόλις 149 (περίπου 56%) είχαν οδηγήσει σε συγκεκριμένες αλλαγές πολιτικής ή πρακτικής («early results») κατά την ολοκλήρωση του διετούς κύκλου υλοποίησής του (Pavlou, 2023). Οι υπόλοιπες είτε υλοποιήθηκαν μερικώς είτε καθόλου, υποδεικνύοντας κενά μεταξύ δεσμεύσεων και πράξεων.

Η ικανότητα υλοποίησης φαίνεται μάλιστα να διαφέρει μεταξύ των χωρών ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξής τους: οι υψηλότερου εισοδήματος χώρες-μέλη εμφανίζουν ποσοστό ολοκλήρωσης δεσμεύσεων έως και 35% μεγαλύτερο σε σχέση με τις χαμηλότερου εισοδήματος, ακόμα και όταν ελεγχθούν άλλοι παράγοντες (Falla, 2022). Αυτή η διαφοροποίηση αναδεικνύει και το ρόλο της διοικητικής ικανότητας και των πόρων: οι πιο ανεπτυγμένες χώρες έχουν συχνά καλύτερες δομές και μέσα να υλοποιήσουν τις ανοικτές μεταρρυθμίσεις, ενώ οι φτωχότερες χώρες αντιμετωπίζουν περισσότερα εμπόδια, παρά τη βούλησή τους. Στην περίπτωση της Ελλάδας, για παράδειγμα, παρατηρείται ότι, ενώ οι θεματικές των σχεδίων δράσης είναι επίκαιρες και σημαντικές, η διαδικασία συμπαραγωγής πολιτικών δεν είναι άμοιρη προβλημάτων. Το πιο πρόσφατο ελληνικό σχέδιο δράσης (2022–2024) κατέγραψε βελτίωση στη διαδικασία συν-διαμόρφωσης σε σχέση με το παρελθόν, ωστόσο το σφιχτό χρονοδιάγραμμα περιόρισε τις δυνατότητες των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών να συμβάλουν ουσιαστικά στον σχεδιασμό (IRM, 2024). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα οι δεσμεύσεις να διαμορφωθούν, εν μέρει, χωρίς τον απαιτούμενο χρόνο διαβούλευσης, γεγονός που δεν είναι ασυνήθιστο και σε άλλες χώρες. Συνεπώς, η αποτελεσματική διαχείριση του χρονοδιαγράμματος, προκειμένου να είναι εφικτή η επαρκής διαβούλευση και συμμετοχή, παραμένει κρίσιμη, ιδίως σε κράτη με περιορισμένους διοικητικούς πόρους.

Μια βαθύτερη δυσκολία αφορά το ενδεχόμενο η OGP να χρησιμοποιείται εργαλειακά από κυβερνήσεις χωρίς γνήσια δέσμευση. Ορισμένες μελέτες υποστηρίζουν ότι σε κάποιες περιπτώσεις η συμμετοχή στην OGP έχει λειτουργήσει ως μια μορφή «βιτρίνας» (window dressing) παρά ως πραγματικός μοχλός αλλαγής. Χαρακτηριστική είναι η συγκριτική ανάλυση των πρώτων χρόνων της OGP στις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Βραζιλία, όπου διαπιστώθηκε ότι οι κυβερνήσεις αυτές – μολονότι πρωτοστάτησαν στην OGP – το αξιοποίησαν, σε κάποιο βαθμό, ως «προπέτασμα καπνού» για να αποσπάσουν την προσοχή από συνεχιζόμενα προβλήματα διαφθοράς, αδιαφάνειας και κρατικού απορρήτου (Fraundorfer, 2017). Με άλλα λόγια, η θεσμική καινοτομία της OGP δεν απέτρεψε σε αυτές τις περιπτώσεις τη διαιώνιση

παλαιών παθογενειών, καθώς οι ηγεσίες υιοθέτησαν τη ρητορική της ανοικτής διακυβέρνησης χωρίς να προχωρήσουν σε βάθος στις απαιτούμενες αλλαγές. Ο Fraundorfer (2017), που διεξήγαγε την παραπάνω έρευνα, συμπεραίνει ότι η OGP, αν και αποτελεί ένα καινοτόμο μοντέλο συμμετοχικής διακυβέρνησης, μπορεί στην πράξη να λειτουργήσει ως «συμβολικό» εργαλείο εάν δεν υπάρχει ειλικρινής πολιτική βούληση για μεταρρύθμιση. Παρόμοια, άλλοι αναλυτές έχουν προειδοποιήσει για τον κίνδυνο η OGP να γίνει μια τυπική άσκηση («tick-box exercise»), όπου οι κυβερνήσεις συμμετέχουν μόνο επιφανειακά, εκπληρώνοντας μεν τις ελάχιστες απαιτήσεις (π.χ. δημοσιοποίηση σχεδίων δράσης) αλλά χωρίς ουσιαστικό διάλογο ή εφαρμογή μεταρρυθμίσεων (OPM, 2022).

Τέτοιες περιπτώσεις υπογραμμίζουν ότι το πλαίσιο λειτουργίας της OGP δεν μπορεί από μόνο του να επιβάλει την αλλαγή: αποτελεί εργαλείο που μεγιστοποιεί τον αντίκτυπο μόνο όταν αξιοποιείται από γνήσιους μεταρρυθμιστές – είτε εντός της κυβέρνησης είτε στην κοινωνία των πολιτών. Επιπροσθέτως, παρά τη γενική ρητορική περί ανοιχτότητας, υπάρχουν πεδία πολιτικής που παραμένουν δυσεπίλυτα για την OGP. Ένα από αυτά είναι η προάσπιση του ευρύτερου δημοκρατικού χώρου (civic space). Τα τελευταία χρόνια, δείκτες που σχετίζονται με τις ατομικές ελευθερίες – όπως η ελευθερία του Τύπου ή η ασφάλεια των δημοσιογράφων και ακτιβιστών – παρουσιάζουν επιδείνωση σε πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένων και μελών της OGP. Ωστόσο, ελάχιστες εθνικές δεσμεύσεις στο πλαίσιο της OGP έχουν εστιάσει άμεσα στην αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος (Falla, 2022). Αυτό σημαίνει ότι ένα κρίσιμο συστατικό μιας ανοικτής κοινωνίας, η προστασία δηλαδή της δυνατότητας των πολιτών να συμμετέχουν στα κοινά χωρίς φόβο, δεν έχει τύχει ανάλογης προσοχής στα σχέδια δράσης.

Το κενό αυτό αναγνωρίζεται πλέον ως επείγουσα πρόκληση: η ίδια η OGP καλείται να ενθαρρύνει τα μέλη του να αναλάβουν πιο τολμηρές πρωτοβουλίες για τη θωράκιση των θεμελιωδών ελευθεριών και της συμμετοχής, ειδάλλως οι υπόλοιπες μεταρρυθμίσεις (π.χ. ανοικτά δεδομένα ή διαφάνεια οικονομικών) κινδυνεύουν να αποδυναμωθούν σε περιβάλλοντα όπου συρρικνώνονται οι δημοκρατικές ελευθερίες

(Falla, 2022). Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η ανάγκη διεύρυνσης της συμμετοχής πέρα από τους συνήθεις «εκπροσώπους» της κοινωνίας των πολιτών. Όπως ανέδειξε η ανεξάρτητη αξιολόγηση της OGP (OPM, 2022), οι μη κυβερνητικοί φορείς που συμμετέχουν τυπικά στα εθνικά φόρα διαβούλευσης τείνουν να είναι οργανώσεις καλά χρηματοδοτούμενες, με έδρα τα αστικά κέντρα και με επαγγελματική εξειδίκευση στην άσκηση επιρροής. Αυτό έχει σαφώς αποφέρει οφέλη –ιδίως σε τεχνικές μεταρρυθμίσεις όπου απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις– όμως αφήνει εν μέρει στο περιθώριο τις φωνές πιο αποκεντρωμένων ή ευάλωτων ομάδων. Η πρόκληση λοιπόν είναι η εμβάθυνση της συμπερίληψης: η OGP αναζητά τρόπους να εμπλέξει μεγαλύτερη ποικιλία κοινωνικών φορέων (π.χ. ομάδες τοπικών κοινοτήτων, νεολαία, μειονότητες) τόσο στη διαμόρφωση όσο και στην παρακολούθηση των δεσμεύσεων (OPM, 2022).

Σε αυτό το πλαίσιο, διαπιστώθηκε επίσης ότι σε πολλές χώρες η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών εξασθενεί κατά τη φάση υλοποίησης των δεσμεύσεων – δηλαδή, αφού καταρτιστεί το σχέδιο δράσης, οι πολίτες και οι ΜΚΟ εμπλέκονται λιγότερο ενεργά στην παρακολούθηση και εφαρμογή (OPM, 2022). Η τάση αυτή πιθανώς αντικατοπτρίζει τόσο κόπωση όσο και εμπόδια πρόσβασης στην πληροφόρηση ή τη διαδικασία εφαρμογής. Για να μεγιστοποιηθεί, επομένως, ο αντίκτυπος της OGP, απαιτείται προσπάθεια για να διατηρηθεί η κοινωνική συμμετοχή σε όλο τον κύκλο ενός σχεδίου δράσης – από τον σχεδιασμό μέχρι την εκτέλεση και την αξιολόγηση.

Η OGP και η Τοπική Αυτοδιοίκηση (OGP Local)

Η διάδοση των δημοκρατικών αξιών και της ανοικτής διακυβέρνησης που πρεσβεύει η OGP έχει ιδιαίτερη σημασία και για την τοπική αυτοδιοίκηση. Η δράση της έχει πιο άμεσο αντίκτυπο στην καθημερινότητα, καθώς βρίσκεται εγγύτερα στους πολίτες σε σύγκριση με τις εθνικές κυβερνήσεις. Εξάλλου, οι δήμοι παρέχουν κρίσιμες δημόσιες υπηρεσίες που επηρεάζουν άμεσα την καθημερινή ζωή των πολιτών, από την

εξασφάλιση ασφαλών δρόμων μέχρι τη στήριξη των σχολείων. Κατ' επέκταση, η συνεργασία μεταξύ τοπικών κυβερνήσεων και πολιτών μπορεί να επιτευχθεί με πιο άμεσο και ουσιαστικό τρόπο, συμβάλλοντας στην ενίσχυση της δημοκρατίας και στη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής. Επιπλέον, οι δήμοι αποτελούν «σχολεία δημοκρατίας» παρέχοντας στους πολίτες και τα πολιτικά στελέχη πολύτιμες εμπειρίες στη διαχείριση των κοινών σε ένα πιο άμεσο περιβάλλον. Λαμβάνοντας υπόψη και τον ρόλο τους ως θεσμικά αντίβαρα που προωθούν την αποκέντρωση και εξισορροπούν την κεντρική εξουσία, γίνεται εύκολα αντιληπτό το άμεσο όφελος που έχουν από την ενίσχυση της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της συμμετοχικότητας – αρχές στις οποίες οι πρωτοβουλίες της OGP μπορούν να έχουν άμεσο και σημαντικό αντίκτυπο.

Στη βάση αυτή, αναπτύχθηκε η OGP Local ως ξεχωριστός πυλώνας της στρατηγικής του OGP. Η πρωτοβουλία ξεκίνησε πιλοτικά το 2016 ως "Subnational Government Pilot Program", με 15 πρωτοπόρες τοπικές κυβερνήσεις που υπέβαλαν τα πρώτα σχέδια δράσης τους στη Σύνοδο Κορυφής της OGP στο Παρίσι. Η επιτυχία του πιλοτικού σταδίου οδήγησε δύο χρόνια αργότερα στη διεύρυνση του προγράμματος, το οποίο μετονομάστηκε σε OGP Local, με έμφαση στη συμμετοχή ενός ευρέος φάσματος τοπικών αρχών. Σήμερα αριθμεί περισσότερα από 150 μέλη, ανάμεσα στα οποία βρίσκεται πλέον και ο Δήμος Αθηναίων, καθώς τον Απρίλιο του 2024 έγινε ο πρώτος και μοναδικός Δήμος της Ελλάδας που εντάσσεται στην OGP Local, ενώ τον Ιούλιο του 2025 το Δημοτικό Συμβούλιο ενέκρινε το πρώτο Σχέδιο Δράσης του Δήμου. Η OGP Local εστιάζει στη διασύνδεση των τοπικών πρωτοβουλιών με τα εθνικά σχέδια δράσης και θέτει στο προσκήνιο τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών, αντιμετωπίζοντας αποδοτικότερα και αποτελεσματικότερα τις προκλήσεις που εκκινούν, συνήθως, από το τοπικό επίπεδο και τα αρχικά σημεία επαφής των πολιτών με το κράτος. Εν τέλει, η OGP Local ενδυναμώνει και προάγει τις αξίες της ανοικτής και συμμετοχικής διακυβέρνησης και ενισχύει τα τοπικά μεταρρυθμιστικά εγχειρήματα.

Μέσα από τις διαδικασίες της OGP Local προσδιορίζεται ένα ευρύ σύνολο προβλημάτων που μπορούν να αντιμετωπιστούν με προτάσεις ανοικτής διακυβέρνησης, βάσει του σχεδίου δράσης του Δήμου-μέλους. Αυτό το σχέδιο δράσης συνδιαμορφώνεται με την κοινωνία των πολιτών και περιέχει συγκεκριμένες δεσμεύσεις μέτρων σε μια σειρά θεμάτων που απασχολούν τους πολίτες. Οι λύσεις που προκρίνονται χρειάζεται να βασίζονται στις αρχές της ανοικτής διακυβέρνησης: στη διαφάνεια, τη λογοδοσία και τη συμμετοχικότητα, ενώ πρέπει, επιπλέον, να είναι συγκεκριμένες και μετρήσιμες.

Στο πλαίσιο αυτό, έχει υλοποιηθεί πλήθος δεσμεύσεων που αφορούν στις τοπικές κυβερνήσεις και έχουν οδηγήσει σε πρωτοβουλίες με απτά αποτελέσματα. Τέτοια χαρακτηριστική περίπτωση είναι η δέσμευση της Sekondi-Takoradi στη Γκάνα και της Kaduna στη Νιγηρία για τη βελτίωση της διαφάνειας των υποδομών και την οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ πολιτών, εργολάβων και κυβερνήσεων. Οι δύο πόλεις έχουν υιοθετήσει την Πρωτοβουλία Διαφάνειας Υποδομών (CoST), η οποία επικεντρώνεται στη συνεργασία πολλών ενδιαφερομένων μερών, τη δημοσιοποίηση δεδομένων και τη λογοδοσία, με απώτερο στόχο την αύξηση της δημόσιας ακεραιότητας και τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των δημόσιων επενδύσεων (Aidoo & Wyah, 2024).

Στη Sekondi-Takoradi, οι πολίτες δυσκολεύονταν να κατανοήσουν τις διαδικασίες ανάθεσης συμβάσεων και να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες για τα έργα υποδομής, με αποτέλεσμα περιορισμένη δυνατότητα αποτελεσματικής συμμετοχής τους στην παρακολούθηση της υλοποίησης των έργων δημόσιων υποδομών. Η Μητροπολιτική Συνέλευση της Sekondi-Takoradi (STMA) δημιούργησε μια πλατφόρμα ανοιχτών δεδομένων για τη δημοσιοποίηση πληροφοριών σχετικά με τα έργα υποδομής, χρησιμοποιώντας το πρότυπο OC4IDS (Open Contracting 4 Infrastructure Data Standard), το οποίο επιτρέπει την προσβασιμότητα και κατανόηση των δεδομένων από τους πολίτες. Η πρωτοβουλία ενθάρρυνε επτά γειτονικές τοπικές κυβερνήσεις να δημοσιεύσουν κι εκείνες δεδομένα, με αποτέλεσμα, τον Ιούλιο του 2024 να παρέχονται στοιχεία για 65 έργα σε 15 διαφορετικούς τομείς όπως η εκπαίδευση, η υγεία και οι

μεταφορές. Με τη διάθεση των δεδομένων αναπτύχθηκαν επιπλέον ηλεκτρονικά εργαλεία και πλατφόρμες παρακολούθησης των έργων και αλληλεπίδρασης μεταξύ ομάδων πολιτών - που ιδρύθηκαν για αυτόν τον σκοπό - και της τοπικής ηγεσίας, με αποτέλεσμα να βελτιωθεί η ποιότητα και η προσβασιμότητα των υποδομών (Aidoo & Wyah, 2024).

Στην Kaduna, η συνειδητοποίηση ότι τα ανοικτά δεδομένα είναι θεμελιώδης παράγοντας άμβλυνσης των κινδύνων διαφθοράς, κακοδιαχείρισης και αναποτελεσματικότητας, αλλά και κλειδί για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και, κατ' επέκταση, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, οδήγησε στην επίμονη και ενισχυμένη υποστήριξη της διαφάνειας στα έργα υποδομών. Στο πλαίσιο της συμμετοχής στην OGP Local και του σχεδίου SUSTAIN, η Kaduna έχει προχωρήσει στη δημοσιοποίηση προσβάσιμων ανοικτών δεδομένων για τις δημόσιες συμβάσεις μέσω της ηλεκτρονικής πύλης Kaduna Open Contracting Data Standard Portal, εφαρμόζοντας το πρότυπο OC4IDS (Open Contracting for Infrastructure Data Standards) και ακολουθώντας τις κατευθυντήριες οδηγίες και τα εργαλεία της CoST (Construction Sector Transparency, νυν Infrastructure Transparency Initiative), μιας διεθνούς πρωτοβουλίας που προωθεί τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και την ακεραιότητα στις δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές. Στόχος της είναι η βελτίωση της ποιότητας των υποδομών, η τυποποίηση των διαδικασιών και η μείωση των παρατυπιών, η βέλτιστη αξιολόγηση της απόδοσης των έργων, η ενίσχυση του ανταγωνισμού και η παροχή ποιοτικότερων υπηρεσιών (Aidoo & Wyah, 2024). Οι παραπάνω περιπτώσεις καταδεικνύουν την αξία, αφενός της τεχνολογίας στην προτυποποίηση, προσβασιμότητα, κατανόηση και την ουσιαστική ανοικτότητα των δεδομένων, αφετέρου της συνεργασίας με διάφορους φορείς για τη διασφάλιση της διαφάνειας, που με τη σειρά της προάγει την αποτελεσματικότητα των έργων υποδομών.

Συμπεράσματα και Προοπτικές

Από το 2011 μέχρι σήμερα, η Open Government Partnership έχει αναδειχθεί σε ένα κομβικό εργαστήριο δημοκρατικής καινοτομίας που επηρέασε σημαντικά την προώθηση πολιτικών ανοικτής διακυβέρνησης. Οι χώρες-μέλη, μέσω των δράσεων

τους στο πλαίσιο της OGP, πέτυχαν αξιόλογες βελτιώσεις στη διαφάνεια, τη λογοδοσία και τη συμμετοχική διακυβέρνηση – από την υιοθέτηση νόμων για τα ανοικτά δεδομένα και την ηλεκτρονική διαφάνεια, έως τη δημιουργία θεσμών διαβούλευσης και συνεργασίας με τους πολίτες. Επιστημονικές αξιολογήσεις και αναλύσεις δεδομένων επιβεβαιώνουν ότι το μοντέλο της OGP μπορεί να αποτελέσει ισχυρό επιταχυντή μεταρρυθμίσεων, όταν στηρίζεται σε πραγματική δέσμευση: εκεί όπου οι κυβερνήσεις συνεργάστηκαν γνήσια με την κοινωνία πολιτών, οι δεσμεύσεις ήταν πιο ουσιαστικές και η υλοποίησή τους απέδωσε καρπούς (Falla 2022, Pavlou 2023). Ταυτόχρονα όμως, το εγχείρημα της OGP ανέδειξε και τα όρια μιας εθελοντικής πρωτοβουλίας: δεν μπορεί να υπερβεί από μόνο του τις ευρύτερες πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες. Σε μια εποχή όπου πολλές δημοκρατίες δοκιμάζονται -με τάσεις οπισθοδρόμησης και αναβίωσης του αυταρχισμού σε ορισμένες περιοχές- η OGP παρέχει ένα πολύτιμο πλαίσιο αντίστασης και μάθησης, αλλά η αποτελεσματικότητά του εξαρτάται από τη βούληση των πολιτικών να αξιοποιήσουν αυτό το πλαίσιο. Σε ορισμένες χώρες, οι επιδόσεις υπήρξαν άνισες ή και απογοητευτικές, με δεσμεύσεις χαμηλής φιλοδοξίας ή καθυστερήσεις στην εφαρμογή. Ωστόσο, ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις, η OGP λειτούργησε ως μηχανισμός διαφάνειας, καθιστώντας εμφανείς τις ελλείψεις και επιτρέποντας τον δημόσιο έλεγχο. Αντίθετα, σε χώρες με ισχυρή μεταρρυθμιστική ώθηση, η OGP ενδυνάμωσε περαιτέρω τις προσπάθειες, προσφέροντας διεθνή νομιμοποίηση και υποστήριξη στους εγχώριους μεταρρυθμιστές. Συμπερασματικά, ο αντίκτυπος της OGP στην προώθηση ανοικτής διακυβέρνησης είναι σημαντικός αλλά ποικίλλει: έθεσε τα ζητήματα διαφάνειας και συμμετοχής πιο ψηλά στην ατζέντα παγκοσμίως και πέτυχε συγκεκριμένα αποτελέσματα σε πολλούς τομείς, αλλά δεν αποτέλεσε πανάκεια. Η επόμενη φάση της OGP –όπως αντανακλάται και στη νέα Στρατηγική 2023-2028– επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών: αύξηση της φιλοδοξίας και του αντικτύπου των δεσμεύσεων, βαθύτερη συμπερίληψη και προστασία του δημοκρατικού χώρου, καθώς και στήριξη των χωρών που υστερούν σε πόρους. Η OGP, σε συνεργασία με τις κυβερνήσεις και την κοινωνία των πολιτών, συνεχίζει να εξελίσσεται ως ένας

ζωντανός θεσμός μάθησης, με στόχο την αναζωογόνηση της δημοκρατίας μέσω της ανοικτής διακυβέρνησης σε παγκόσμια κλίμακα.

Βιβλιογραφία

Aidoo, I., & Wyah, T. J. (2024, July 16). Building Trust: infrastructure transparency in Kaduna and Sekondi-Takoradi. Open Government Partnership. Ανακτήθηκε από <https://www.opengovpartnership.org/stories/building-trust-infrastructure-transparency-in-kaduna-and-sekondi-takoradi/>

Falla, R. (2022, January 25). OGP Works: 10 Findings from 10 Years of Data - Open Government Partnership. Open Government Partnership. Ανακτήθηκε από <https://www.opengovpartnership.org/stories/ogp-works-10-findings-from-10-years-of-data>

Fraundorfer, M. (2017). The Open Government Partnership: Mere smokescreen or new paradigm? Globalizations, 14(4), 611-620. <https://doi.org/10.1080/14747731.2016.1236463>

Independent Reporting Mechanism (IRM), Greece Action Plan Review 2022-2024 - Open Government Partnership. (2024, January 23). Open Government Partnership. Ανακτήθηκε από https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2023/11/Greece_Action-Plan-Review_2022-2024_GR.pdf

Lee-Geiller, S., & Ali, M. (2025). Decoding open government policy: Recurrent or innovative liberalism?. JeDEM - EJournal of EDemocracy and Open Government, 17(1), 1-32. <https://doi.org/10.29379/jedem.v17i1.960> (Original work published February 14, 2025)

Open Government Partnership (OGP). (2021). Collective Results: Open Government & OGP (Global Report). Ανακτήθηκε από <https://www.opengovpartnership.org/campaigns/global-report/collective-results-open-government-ogp/>

Open Government Partnership (OGP). (2022a). A Decade of Impact – OGP 2021 Annual Report. Washington, DC: OGP. Ανακτήθηκε από

<https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2022/04/OGP-2021-Annual-Report.pdf>

Open Government Partnership (OGP). (2022b). OGP Vital Signs – 10 Years of Data in Review (Report). Washington, DC: OGP. Ανακτήθηκε από <https://www.opengovpartnership.org/ogp-vital-signs-10-years-of-data-in-review/>

Open Government Partnership (OGP). (2022c). Greece Action Plan 2022-2024 (Μέλος: Ελλάδα). Ανακτήθηκε από <https://www.opengovpartnership.org/members/greece/>

Oxford Policy Management (OPM). (2022). Independent Evaluation of the Open Government Partnership – Executive Summary. Oxford: OPM. Ανακτήθηκε από https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2022/02/OPM_OGP-Evaluation_Executive-Summary-vf3.pdf

Pavlou, A. (2023). Five key reflections from the latest IRM Results Reports. Open Government Partnership (Blog, 30 Αυγούστου 2023). Ανακτήθηκε από <https://www.opengovpartnership.org/stories/five-key-reflections-from-the-latest-irm-results-reports/>